

Vergaderjaar 2012–2013

32 847

Integrale visie op de woningmarkt

Nr. 35

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Den Haag, 31 oktober 2012

Inleiding

Op 19 september 2011 heeft mijn ambtsvoorganger, namens het kabinet, het Nationaal Programma Kwaliteitssprong Rotterdam-Zuid¹ ondertekend. In dit programma, dat een looptijd kent van 20 jaar, is afgesproken dat Rotterdam en de lokale, maatschappelijke partners met ondersteuning van het rijk de problematiek op sociaal, economisch en fysiek terrein aan zullen pakken. Daarnaast moeten de kansen, zoals de relatief jonge bevolking, het onbenut arbeidspotentieel en de economische kracht van de Rotterdamse haven, van het gebied Rotterdam-Zuid benut worden. Met deze brief rapporteer ik aan uw Kamer de voortgang van de uitvoering Kwaliteitssprong Rotterdam-Zuid en de rol van de rijksoverheid binnen dit programma.

Uitvoeringsprogramma Rotterdam-Zuid

In het afgelopen jaar hebben de gemeente Rotterdam en haar maatschappelijke partners een uitvoeringsstructuur opgezet. De gemeente, lokale corporaties, het onderwijs, het bedrijfsleven, de bewoners en de zorgpartners vormen een gezamenlijk bestuur, waarin ook het rijk zitting heeft. Zij stellen de kaders voor de uitvoering en bewaken de voortgang van de Kwaliteitssprong Rotterdam-Zuid. De dagelijkse leiding van de uitvoering is in handen van programmadirecteur Marco Pastors. Hij is door alle partners aangesteld en op 1 februari 2012 gestart. De lokale partners dragen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering. Er is gekozen voor een kleinschalig programmabureau dat geen uitvoeringsverantwoordelijkheid heeft. Het bureau monitort de voortgang en fungeert als aanjager, maar is niet bedoeld als bypass. De lokale partners moeten de problematiek gezamenlijk en in samenhang aanpakken. Naast de inhoudelijke doelen op het gebied van werk, onderwijs en wonen, is het ook de bedoeling dat de lokale partners uit het bestuur de werkwijze verinnerlijken en implementeren als dagelijkse werkwijze.

¹ Kamerstukken 2011, 32 847 nr. 4

Op 4 juli 2012 is het uitvoeringsprogramma 2012–2014 gepresenteerd¹. Het plan focust op de grootste en taaiste problemen op de terreinen school (lage schoolprestaties en te weinig leerlingen met een opleiding met arbeidsmarktperspectief), werk (hoge werkloosheid) en wonen (slechte kwaliteit van woon- en leefomgeving). Dit uitvoeringsprogramma geldt als eerste concrete uitwerking van het Nationaal Programma Kwaliteitssprong Rotterdam-Zuid, waaraan alle partners zich gecommitteerd hebben. Hierna wordt kort ingegaan op de drie speerpunten school, werk en wonen.

School

In 2012 wordt gestart met de uitvoering van de Children's Zone. Dit is een in de Verenigde Staten ontwikkeld concept, waarbij de ontwikkeling van het kind centraal staat. Vanaf de geboorte tot aan het behalen van een diploma wordt een kind gevolgd, waar nodig begeleid en opgeleid naar werk. Hiermee is de kans op bijvoorbeeld schooluitval zo klein mogelijk is. De gemeente Rotterdam en de betrokken onderwijspartners hebben dit model naar de Rotterdamse situatie vertaald. Allereerst gaat het om betere en meer lessen voor de kinderen. Het aantal lessen wordt opgevoerd naar 36 uur per week. Ouders hebben een grote rol: van hen wordt een stimulerend pedagogisch thuisclimaat verwacht, dat bestaat uit thuis meer Nederlands praten en zorgen dat kinderen hun huiswerk maken. Ze krijgen hierbij, indien nodig, hulp bij het oplossen van hun problemen. Wijkteams (werkend vanuit de frontlijnaanpak) geven, met behulp van HBO-studenten, ondersteuning bij problematiek als schulden, armoede en werkloosheid. Het doel is om, door inzet van de Children's Zones en de wijkteams, het onderwijsniveau in 2020 op het gemiddelde van de stad te krijgen. Dit wordt gemeten aan de hand van de cito-score. Nu is de gemiddelde cito-score in Rotterdam-Zuid 527,8. In 2020 moet dit een score van 531,2 zijn.

Naast de Children's Zone wordt ook ingezet op het beroepsonderwijs (vmbo/mbo). Het gaat erom dat de schooluitval wordt teruggedrongen en de Rotterdamse jongeren niet kiezen voor een opleiding zonder perspectief op een baan. In het uitvoeringsprogramma is opgenomen dat er meer leerlingen voor techniek en zorg gaan kiezen, aangezien dit de tekortsectoren zijn. Dit komt tot stand door het geven van baangaranties (door bedrijven), beïnvloeding van de studiekeuze, betrekken van ouders bij de voorlichting, het beter inzetten van beroepsoriëntatie en het limiteren van niet arbeidsmarkt-relevante opleidingen. Momenteel kiest 19% van de vmbo-leerlingen in Rotterdam-Zuid voor een opleiding in de techniek, landelijk is dit 28%. Het streven is dat in 2020 35% van de vmbo-leerlingen in Rotterdam-Zuid voor een opleiding in de techniek kiest. Voor de zorg geldt een soortgelijke doelstelling: momenteel kiest 4% van de leerlingen voor een opleiding in de zorg, terwijl dit landelijk 7,6% is. In 2020 moet 15% van de vmbo-leerlingen voor een opleiding in de zorg kiezen.

Werk

De opgave op het gebied van werkloosheid is groot. In Rotterdam-Zuid hebben ongeveer 13 600 mensen een bijstandsuitkering, dit bedraagt 40% van de totale bijstandspopulatie in geheel Rotterdam. Van deze populatie hebben 6 000 mensen korter dan vijf jaar een bijstandsuitkering. Het doel is om deze mensen snel aan een baan te helpen. De langdurig werklozen moeten, voor zover bemiddelbaar, meedoen naar vermogen. Als zij beperkt inzetbaar zijn wordt verwacht dat ze een maatschappelijke tegenprestatie leveren voor hun uitkering. Met de zogenoemde verbeterde werkgeversaanpak wordt getracht de werkloze Rotterdammer aan de slag

¹ <http://www.rotterdam.nl/BSO/Document/Perskamer/RapportNPRZ%20dd%204%20juli%202012.pdf>

te helpen. Dit gebeurt in een samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs, waarbij beschikbare vacatures (voor geschoold en ongeschoold werk) worden gematcht met de werklozen. Het doel is dat een substantieel deel van de werkloze inwoners van Rotterdam-Zuid aan een baan komt. Daarom is in het Uitvoeringsplan afgesproken dat tenminste 40% van de resultaten van het cluster Werk en Inkomen (gemeente) ten goede komt aan Rotterdam-Zuid.

Momenteel zijn er 1 320 vacatures op mbo-niveau in de sector techniek. Vanwege het belang van werk in het Uitvoeringsplan is hierin afgesproken te streven naar een aandeel van 20% voor bewoners van Zuid. Dit betekent dat 264 vacatures per jaar ten goede moeten komen aan deze bewoners. Hierover zijn afspraken, in diverse sectoren, gemaakt tussen de gemeente en werkgevers. Om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren is afgesproken dat een substantieel deel (20%) van de carrièregaranties, die regionaal worden afgegeven door het bedrijfsleven, ten goede komt aan de jongeren in Rotterdam-Zuid. Inmiddels heeft Deltalinqs de eerste 100 baan garanties, specifiek voor Rotterdam-Zuid, beschikbaar gesteld.

Wonen

De fysieke aanpak kent een korte en een lange termijn aanpak. De korte termijn aanpak heeft betrekking op de jaren 2012–2014. In deze eerste jaren wordt voornamelijk ingezet op handhaving, versterken van het beheer en stimuleren van het onderhoud van de particuliere woningvoorraad, meer groen in de wijken, betere openbare ruimte en kleine initiatieven om de bereikbaarheid te verbeteren. De gemeente heeft een aantal pijlers in haar aanpak van de particuliere woningvoorraad. Allereerst is er ondersteuning op maat voor de eigenaren die wel willen maar niet kunnen, o.a. in de vorm van financieringsconstructies of hulp aan de VvE. Daarnaast wordt ingezet op het aantrekken van nieuwe groepen door middel van het aanbieden van kluswoningen of mogelijkheid tot particulier opdrachtgeverschap. Tot slot wordt er fors ingezet op handhaving. Het aanwezige vastgoed in de slechtste wijken wordt op heel en veilig gecontroleerd, zodat er geen ernstige gebreken zijn en de leefbaarheid niet verder verslechtert. Er zijn op dit moment echter nog onvoldoende capaciteit en middelen gevonden om noodzakelijke controles uit te voeren.

In totaal moeten voor de langere termijn 35 000 kwetsbare woningen worden aangepakt. Deze aanpak kent een investeringsopgave van € 2,2 miljard. Hiervan zijn 12 000 woningen corporatiebezit (investeringsopgave € 1,2 miljard) en 23 000 woningen (investeringsopgave € 1 miljard) particulier bezit. De Rotterdamse corporaties Havensteder, Woonbron en Woonstad nemen hun verantwoordelijkheid en pakken ongeveer 9 000 woningen aan. Naar een oplossing voor de problematiek bij Vestia (3 000 woningen) wordt nog gezocht. Voor de 23 000 particuliere woningen is nog geen financiering gevonden. In de komende twee jaar wordt deze lange termijn aanpak nader uitgewerkt in samenwerking met de partners (gemeente, corporaties, bonafide verhuurders, bewoners en ook randgemeenten en andere partijen als ontwikkelaars).

Invulling van de rijksrol

In de Kwaliteitssprong Rotterdam-Zuid is afgesproken dat Rotterdam en de lokale, maatschappelijke partners verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse uitvoering en de resultaten. Het kabinet erkent de problematiek en ondersteunt zoals in de brief van 26 september 2011¹ is aangegeven de uitvoering met kennis en kunde, aanpassen van wet- en regelgeving en

¹ Kamerstukken 2011, 32 847, nr.4

herprioritering van bestaande budgetten. Onderstaand ga ik nader in op welke wijze het kabinet tot nu toe deze rol heeft ingevuld en welke activiteiten zijn ontplooid.

Het aanpassen van wet- en regelgeving

Op 20 maart 2012¹ en 18 juli 2012² is uw Kamer geïnformeerd over de aanpak huisjesmelkers en de voornemens van het kabinet om de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp) te herzien. In de Wbmgp zijn voorstellen opgenomen op het terrein van fysieke kwaliteitsverbetering. Het kabinet onderzoekt, in overleg en samenwerking met de grote steden, de mogelijkheden om instrumentarium te ontwikkelen om de leefbaarheid in de wijken beter te kunnen handhaven en doet onderzoek naar de verhoging van de kwalificatieplicht in het onderwijs.

Eén van de grootste uitdagingen in Rotterdam-Zuid is het vasthouden van sociale stijgers en het tegengaan van de instroom van kansarme inwoners. Dat blijkt een complexe opgave. Om precies inzicht te krijgen in de cijfers en de impact van migratie op de doelstellingen van het programma, heb ik besloten een onderzoek te laten verrichten naar toekomstige migratiestromen. De eerste impactanalyse Nationaal Programma Rotterdam-Zuid bevestigt bestaande inzichten. Er is sprake van een hoge werkloosheid en hoge schooluitval en een slecht woon- en leefklimaat, sociale stijgers trekken weg en vooral in de wijken met veel particulier bezit is de instroom te hoog. De impact van deze migratiestromen op de doelstellingen van het programma wordt momenteel uitgewerkt. Zodra het onderzoek is afgerond wordt bezien of dit leidt tot mogelijk aanvullend beleidsinstrumentarium en eventuele aanpassingen in wet- en regelgeving.

In de nieuwe Omgevingswet kunnen mogelijk enkele onderwerpen geregeld worden, bijvoorbeeld de wens om procedures voor omzetten van leegstaande gebouwen (bijv. kantoren), toestaan van mantelzorgvoorzieningen of logiesfuncties voor arbeidskrachten te versnellen.

Hiermee voldoet het kabinet aan de afspraak om wet- en regelgeving aan te passen als de situatie in de grote steden in Nederland hierom vraagt. Bij het bezien van de mogelijk nieuwe wet- en regelgeving heeft er nauw overleg tussen medewerkers van de departementen en diverse gemeenten, waaronder de gemeente Rotterdam. Tevens wordt de uitwerking van de voorstellen afgestemd met de VNG.

Het mede-organiseren van de burgers

De uitvoering van het Nationaal Programma staat of valt met de participatie van bewoners in Rotterdam-Zuid. De focus ligt daarbij niet zozeer op het meepraten of mee vergaderen over de wijkplannen, maar over deelname van bijvoorbeeld ouders aan de scholen van hun kinderen, meehelpen op de sportclub en/of het volgen van onderwijs. Eind 2012 organiseren de gemeente Rotterdam, de betrokken deelgemeenten en mijn departement een dag waar 1 000 bewoners voor worden uitgenodigd om over deze thema's door te praten. Daarnaast is er mogelijkheid voor 500 andere bewoners om online deel te nemen aan deze burgersop. Het doel is dat bewoners en partners elkaar weten te vinden en elkaar aanspreken en ondersteunen om de leefbaarheid te verbeteren en de kansen te pakken.

Gebiedsgerichte opgave

Voor het behalen van veel van de landelijke doelstellingen op het gebied van betere cito-scores, lagere schooluitval en minder werkloosheid zijn de

¹ Kamerstukken 2012, 32 847, nr. 18

² Kamerstukken 2012, 33 340, nr.1

resultaten uit Rotterdam-Zuid van belang. Maar de problematiek is complex en er wordt door meerdere partners aan een oplossing gewerkt. Zowel lokaal, als op rijksniveau. Mijn departement heeft onlangs een «regio-tafel» over de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt georganiseerd. Tijdens dit overleg zijn lokale bestuurders in gesprek gegaan met vertegenwoordigers van de departementen over de problematiek en obstakels in de uitvoering en hebben zij gezamenlijk naar oplossingen gezocht. Er is afgesproken dat aan iedere basisschool op Zuid, een bedrijf uit de techniek- of zorgsector wordt gekoppeld dat zorgt voor voorlichting, bezoeken en (snuffel)stages. Dit geeft jongeren een beter beeld van beroepen in die richting en zal de aanmeldingen voor deze richtingen in het onderwijs vergroten. Ook wordt onderzocht of het voor bedrijven in het Midden- en Kleinbedrijf makkelijker kan worden om stagiaires in dienst te nemen, zodat het aantal stageplaatsen toeneemt.

Herprioritering van rijksmiddelen

Met de ondertekening van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid heeft het kabinet besloten om rijksmiddelen te herprioriteren wanneer nodig en mogelijk. Gezien de fysieke opgave heb ik besloten om in 2012 eenmalig € 30 miljoen beschikbaar te stellen. Deze bijdrage wordt beschikbaar gesteld vanwege de urgentie en de grootschaligheid van de opgave in Rotterdam-Zuid, en is bedoeld als co-financiering om zodoende een vliegwieleffect te realiseren. De corporaties Woonbron en Woonstad en de gemeente Rotterdam investeren € 92 miljoen extra. In een convenant dat op 31 oktober 2012 is ondertekend is afgesproken om in totaal € 122 miljoen extra te investeren.

De minister van OCW heeft vanuit het budget van het onderwijsachterstandenbeleid voor het Rotterdam Zuid ruim € 6 miljoen geherprioriteerd. Tot slot heeft de minister van I&M een aantal aanloopinvesteringen (€ 9,85 miljoen) voor vervoersmaatregelen op Rotterdam-Zuid gehonoreerd binnen het project Beter Benutten. Het gaat onder meer over vervoer over water en verbetering van een busverbinding.

Overige inzet andere departementen

Het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid is een interdepartementaal programma. Naast de inzet die ik pleeg zijn ook andere collega's actief. Ik ervaar hun betrokkenheid als hoog en proef de bereidheid in het kabinet om door te pakken wanneer dat nodig is. Op initiatief van mijn departement vindt er regelmatig afstemming plaats met de ministeries van V&J, SZW, OCW, EL&I, VWS en I&M. Het ministerie van OCW heeft ondersteuning geleverd bij de ontwikkeling en oprichting van de Rotterdam Children's Zone. De minister van SZW heeft aan het college van B&W van de gemeente Rotterdam toegezegd, dat er ondersteuning wordt geboden door het inzetten van expertise bij de aanpak van langdurig werklozen. Hiertoe komt de gemeente Rotterdam met een probleemanalyse. De planning is om voor eind 2012 eerste concrete stappen te zetten.

Het kabinet heeft in het kader van de samenwerking met de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) via het Atelier Making Projects ontwerpend onderzoek gedaan naar de verbinding tussen lokale bereikbaarheidsinitiatieven en de sociale opgaven voor werkgelegenheid en onderwijs in Rotterdam-Zuid. De uitkomsten van dit onderzoek worden nu betrokken bij aanpak van het programma voor Zuid. De manier waarop is nog onderdeel van de huidige verkenning. In de Actieagenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp is vastgelegd dat het Atelier Making Projects en de samenwerking met de IABR vervolgt krijgt in een tweede

ronde. De projecten daarvoor zijn nog niet geselecteerd, of Rotterdam-Zuid daar deel uit maakt besluit het nieuwe kabinet.

Tot slot

Het programma Rotterdam-Zuid kent een tijdshorizon van 20 jaar. De eerste concrete resultaten en opbrengsten van dit programma zijn zichtbaar. Op 30 augustus jl. is er op drie van de Rotterdamse scholen, binnen de Children's Zone, extra leertijd ingevoerd. Kinderen krijgen nu 10 uur extra les per week, met name op het gebied van taal en rekenen. Tevens zijn er 35 nul-groepen opgezet, dit is bedoeld om vroegtijdige taalachterstanden te voorkomen. In 2014 moet er sprake zijn van 70 nul-groepen. De Rotterdamse ROC's Albeda en Zadkine hebben deze zomer zogenaamde ombuiggesprekken gevoerd met meer dan 2000 leerlingen. Een deel van deze leerlingen (zo'n 600) heeft nu gekozen voor een opleiding waar meer vraag naar is op de arbeidsmarkt, zoals zorg of techniek. Zodoende worden zij niet opgeleid voor de werkloosheid, maar hebben een aanzienlijke kans op een baan. Met het uitvoeringsprogramma, maar ook zeker in de samenwerking tussen de betrokken partners zie ik een positieve beweging ontstaan. Ik ben optimistisch over de toekomst en verwacht dat er volgend jaar meer van dergelijke resultaten te melden zijn. Om duurzame resultaten te realiseren is een lange adem noodzakelijk. Focus en betrokkenheid van de lokale en landelijke partners zijn essentieel.

De betrokkenheid van het kabinet is hierbij noodzakelijk. De opgave is van een dusdanige complexe aard en van grote schaal, dat het de spankracht van de stad Rotterdam en haar partners te boven gaat. De komende jaren zal het kabinet nauw betrokken moeten blijven bij de verdere uitwerking en uitvoering van de aanpak. Het belang hiervan zit in het resultaat, wanneer de werkloosheid en schooluitval dalen in Rotterdam-Zuid trekt de sociaal-economische positie van Nederland als geheel aan.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J. W. E. Spies